

PREDOŽKY

- lat. **prepozície**
- stoja pred **podstatnými menami, prídavnými menami, zámenami a číslovkami**
- vyjadrujú **vzťahy medzi pomenovaniami** (osôb, zvierat, vecí, činností alebo javov a stavov)
- **neohybný** slovný druh
- **neplnovýznamový** slovný druh
- **nemajú** funkciu **vetného člena**

ROZDELENIE PREDLOŽIEK

- podľa to, či môžu, alebo nemôžu byť iným slovným druhom ich delíme:

- a) **prvotné** – nemôžu byť iným slovným druhom a ani nepochádzajú z iného slovného druhu
pr. z, v, za, do, popod, poza, ponad
- b) **druhotné** - môžu byť iným slovným druhom alebo pochádzajú z iného slovného druhu
pr. okolo, dolu, hore, vôkol, uprostred, vinou, vďaka, následkom, koncom

- podľa zloženia ich delíme:

- a) **jednoduché** – sú tvorené iba jednou predložkou
pr. z, v, do, okolo, medzi, miesto
- b) **zložené** – sú tvorené viacerými predložkami
pr. popod (po-pod), spoza (s-po-za), pomedzi (po-medzi), namiesto (na-miesto)

VÄZBA S PÁDMI

- predložky sa viažu s tvarmi podstatných mien, prídavných mien, zámen a čísloviek
- niektoré predložky sa viažu iba s jedným pádom, niektoré sa môžu vyskytovať vo viacerých pádoch
- Genitív** – bez, do, miesto, mimo, od, okrem, prostred, spod, sponad, spomedzi, uprostred, vôkol, z, za, zo...
- Datív** – k, ku, kvôli, napriek, naproti, proti, voči...
- Akuzatív** – cez, medzi, na, nad, o, po, pod, popod, pre, pred, skrz, v, za...
- Lokál** – na, o, po, popri, pri, v...
- Inštrumentál** – medzi, nad, pod, pred, s, so, za...
- !!!pozn.: predložka **“z, zo“** sa viaže s Genitívom a predložka **“s, so“** s Inštrumentálom!!!

ČO URČUJEME PRI PREDLOŽKÁCH

- predložka podľa zloženia + predložka podľa možnosti byť iným slovným druhom + pád, v ktorom sa nachádza (ten určujeme podľa slovného druhu, s ktorým sa viaže)
- [Prešiel okolo úzkej rokliny.]
- okolo** – predložka, jednoduchá, druhotná, G

VOKALIZÁCIA PREDLOŽIEK

- kvôli plynulej výslovnosti sa k predložkám, ktoré sa končia spoluhláskou niekedy pridáva samohláska **“-o“** alebo **“-u“** (vokál)
- pravidelne sa vokalizujú neslabičné predložky **“z, k, v, s“**; zriedkavejšie predložky **“nad, pod, pred, od“**

- uvedené predložky sa vokalizujú:

- 1. **vždy** pred tvarmi zámena **“ja“**
pr. **odo** mňa, **ku** mne, **nado** mňa, **vo** mne, **so** mnou

2. Neslabičné predložky **“z, k, v, s“** sa vokalizujú pred slovami, ktoré sa začínajú:

- a) na **rovnakú spoluhlásku**, akou je predložka
pr. zo zeme, vo vode, so synom, ku káve;
- b) alebo artikulačne **podobnou spoluhláskou**
pr. zo stola, vo filme, so záujmom, ku garáži, zo železa, zo školy, so ženou, so šablou;
- c) na takú skupinu spoluhlások, v ktorej na druhom alebo treťom mieste stojí rovnaká alebo párová (čo do znelosti a mäkkosti) spoluhláska ako v predložke
pr. vo svete, vo štvrtok, vo sfanatizovanom dave; ku skrini, ku skúške, ku skupinke; zo vzdialenosti, zo všetkého, zo vstupného, zo vžitých návykov; so vzorom, so všetkým, so vzájomnou dôverou...

!!!Poznámka: vokalizované predložky **“ku, so“** sa v týchto prípadoch vyslovujú vždy ako [gu, zo].

SPODOBOVANIE PREDLOŽIEK VO VÝSLOVNOSTI (ASIMILÁCIA)

- pri výslovnosti predložiek a predložkových spojení platí **pravidlo o spodobovaní** (pozri aj spodobovanie)

- predložky zakončené na **znelé** spoluhlásky (bez, cez, od, nad, pod, v, z, pred, uprostred, pozdĺž, napred, nazad...) sa **pred** nasledujúcim slovom, ktoré sa začína **neznelou spoluhláskou, vyslovujú vždy ako neznelé**:
pr.: bez teba, cez potok, od priateľa, nad stolom, pod posteľou, v kuchyni, z cesty, pred šatňou, uprostred slova, pozdĺž kanála, nap-ed krdľa, nazad seba vyslovujeme [bes ťeba, ces potok, ot priateľa, nat stolom, pot posteľou, f kuchiňi, s cesti, pret šatňou, uprostret slova, pozdtš kanála, napret krdľa, nazat seba]

- predložky zakončené na **neznelé** spoluhlásky (s, k, obďaleč, počas, naopak, naprieč, napriek) sa pred nasledujúcou **znelou hláskou spodobujú na znelé**:
pr.: s bratom, k matke, počas leta, napriek naliehaniu, obďaleč Nitry, naprieč mestom vyslovujeme [z bratom, g matke, počas l'eta, naprieg nal'iehaňiu, obďal'edž ňitri, napriedž mestom]

!!!Poznámka: Pri spojení predložky s osobným zámenom nenastáva spodobovanie (vyslovujeme s ním, nie z ním)!!!

PÍSANIE PREDLOŽIEK

- v predložke **kvôli** rešpektujeme koreň slova vôľa (k vôli - kvôli, napr. Kvôli deťom.), nie kôli so slovným základom kôl

- **dve predložky za sebou**

- dve predložky nemôžu stáť pri sebe vo vete, a to ani vtedy nie, ak by sa obidve viazali na to isté podstatné meno
pr. nesprávne „pred a po jedle, na i po vyučovaní, pred aj počas obeda, pri aj za školou, pred a počas vojny“
- túto chybu možno odstrániť opakovaním podstatného mena alebo použitím zámena, pr. pred jedlom a po jedle, pred jedlom a po ňom

- **predložka na / v**

- v spojeniach (ísť) na súd, na obecný úrad, na poštu nemá predložka "na" čisto miestny význam, lebo naznačuje odtienok cieľa (účelu), t. j. ísť niečo vybaviť. Práve preto sa počítajú ako nesprávne spojenia typu (ísť) na internát, na študovňu, (byť) na internáte, na študovni namiesto správnych spojení (ísť) do internátu, do študovne; (byť, bývať) v internáte, v študovni.

- pri názvoch stredných škôl sa pripúšťa dvojakosť: (chodiť) do gymnázia, na gymnázium. Pri názvoch vysokých škôl sa ustáilo spojenie s predložkou "na": (študovať) na univerzite, na technike, na právnickej fakulte; (chodiť) na univerzitu, na techniku, na právo, na medicínu.

- predložky o / za

- predložky "o" a "za" si konkurujú aj v časovom význame.
- predložka "o" vyjadruje čas, po ktorom sa uskutočňuje dej: vrátim sa o hodinu, o malú chvíľu, o krátky čas, o dva dni; prídem o päť minút, o pol hodiny; stretneme sa o tomto čase.
- predložka "za" vyjadruje čas v priebehu, za trvania niečoho: Zemiaky budú za desať minút uvarené (varenie potrvá 10 minút). Úlohu napíšem za pol hodiny (písanie mi potrvá pol hodiny).

!!!Teda aj na otázku Koľko je hodín? treba odpovedať O desať minút dvanásť (nie "za desať minút").

- predložka "o" s lokálom vyjadruje čas, časový bod na otázku kedy?: o desiatej hodine, o jednej. Sem patria aj archaické výrazy o Jáne, o Michale, o Vianociach, o žatve, o nedeli... Pri nich však časový bod bezpríznamovo vyjadruje predložka na, resp. cez, počas: na Jána, na Michala, na Vianoce, cez žatvu, počas nedele.

- nesprávna je predložka "o" v spojeniach tohto typu: úsečka o dĺžke 10 cm, rovnica o dvoch neznámych, dom o troch poschodiach, hluk o sile 150 decibelov, o dovolenke, o prázdninách, o prestávke

-v spisovnom jazyku sa v týchto významoch uplatňujú iné predložky: predložka cez - cez dovolenku, cez prázdniny, cez prestávku; predložka s - úsečka s dĺžkou 10 cm, rovnica s dvoma neznámymi, dom s tromi poschodiami; predložka v - hluk v sile 150 decibelov.

- niektoré správne / nesprávne predložkové väzby:

ÁNO: píšeme perom (vyjadruje nástroj, prostriedok)

NIE: píšeme s perom

ÁNO: rozbila to kameňom (vyjadruje nástroj, prostriedok)

NIE: rozbila to s kameňom

ÁNO: píšeme s veľkým písmenom (vyjadruje spôsob)

NIE: píšeme veľkým písmenom

ÁNO: rozbila to s bratom (vyjadruje vzájomnú činnosť)

NIE: (bratom to nemohla rozbiť)

ÁNO: Je o päť minút dvanásť.

NIE: Je za päť minút dvanásť.

ÁNO: Idem po teba.

NIE: Idem pre teba.

ÁNO: Je to kdesi pri Prešove.

NIE: Je to kdesi u Prešova.

ÁNO: Vzhľadom na to neprehovoril.

NIE: Vzhľadom k tomu neprehovoril.

ÁNO: Kniha na opakovanie učiva.

NIE: Kniha pre opakovanie učiva.

ÁNO: Prišli s cieľom zvíťaziť.

NIE: Prišli za účelom zvíťaziť.

ÁNO: počas choroby

NIE: po dobu choroby

ÁNO: postavenie mimo hry

NIE: postavenie mimo hru

ÁNO: z pravopisnej stránky

NIE: po pravopisnej stránke

ÁNO: buď ku mne milý

NIE: buď na mňa milý

ÁNO: som v internáte, v izbe

NIE: som na internáte, na izbe

ÁNO: hovor do mikrofónu

NIE: hovor na mikrofón

ÁNO: priprav sa na odpoveď

NIE: priprav sa k odpovedi

ÁNO: to závisí od teba

NIE: to závisí na teba